Ч. 195 (10.578). Львів, четвер 3. вересня 1925. Почтову належитість оплачено гуртом. Рік XLIII.

ДІЛО

ВИХОДИТЬ ЩОДЕННО ПЕРЕДПОПУДНЕМ

РЕДАКЦІЯ І АДМІНІСТРАЦІЯ: Львів, Ринок 10. II. пов.

Конто почт. щад. 143.322.

Адреса для телеграм: „Діло" Львів.

Гол. Редактор приймає від 1—2 год. передпол. Рукописів не звертається.

ПЕРЕДПЛАТА: Місячно в краю 4·20 зл. ЗА ГРАНИЦЕЮ: В Америці 1 дол., Франції, Голяндії, Бельгії 20 фр. фр., Італії 7·50 зл., Німеччині 7·50 зл., Швайцарії 5 шв. фр., Чехословаччині 30 ч. к. Румунії 150 лей, Болгарії 7·50 зл. Австрії 7·50 зл. Зміна адреси 1 зол.

В справі оголошень звертатися до Адміністрації.

ЦІНА ОДНОГО ПРИМІРНИКА 17 СОТ.

Сила і право.

Ліквідація українського шкільництва, започаткована перед двома роками „указами" про заведення польської внутрішньої і зовнішньої урядової мови в українських школах, сьогодня завершується касатою українських гімназій у Львові, Перемишлі й Тернополі. Без найменшої розумної потреби, всупереч педагогічним потребам, нехтуючи волю й бажання 7-ми мілонового українського населення, а тільки для задоволення низьких інстинктів звіринного націоналізму касується чотири українські середні школи.

Очевидно, керманич публичної освіти в Польщі, відомий пропагатор насильної денаціоналізації непольських народів, покликується на закон з 31. липня 1924. Ми вже зазначували, що навіть в тому законі, накиненому польською більшістю варшавського сойму українському населенню, говориться про злуку в одну утраквістичну школу тільки двох шкіл, істнуючих в данному місті чи повіті і то про злуку, довершену „по можности". Ясно отже, що тим законом не обнято утраквізації, себто польонізації вже істнуючих, давно за Австрії в порозумінні з польською, більшістю б. галицького сойму здобутих українських середніх шкіл, заснованих в осередках, які не відповідають вимогам закону з 31. липня 1924. У Львові, Перемишлі й Тернополі немає по одній польській й українській школі, які слід федерувати в одну утраквістичну, тільки мається по одній українській і від 3—10 польських.

Закон, випрацьований п. Ст. Грабским, був підмальований специфічною „ідеольогічною" закраскою. На „мішаній" території при допомозі злуки окремих польських і українських шкіл малося осягнути „годження і лучення" дітей двох народів, малося ad oculos зарепрезентувати їм „пошанування національних окремішностей". Поминаючи те, що ще ніхто й ніколи в „спільній" школі не осягнув таких ідейних цілей, а навпаки осягнув якраз протилежні, бо в „спільній" школі звичайно, як це знаємо з досвіду, відбувається тенденційна апотеоза польських „національних окремішностей" і тенденційне плюгавлення українських „національних окремішностей". Одначе колиб навіть здійснення цих „ідеольогічних інтенцій" теоретично було можливе, то практично воно виключене, бо утраквізується тільки українські гімназії, а поза обсягом експерименту під гаслом „пошанування національних окремішностей" лишається польські гімназії. А саме з 6-ти українських гімназій львівської шкільної округи псевдо-утраквізується чотири, а фактично чотири польонізується шляхом касати, а дві (в Станиславові й Коломиї) утраквізується, вводячи там виклади в польській мові: польської мови й літератури, історії й географії та науки про сучасну Польщу. З 98 (словами: девятьдесятьвісім) польських середніх шкіл у львівській шкільній окрузі — нібито утраквізується чотири, а 94 задержує свій виключний польський характер.

Таким чином розпорядок міністерства освіти з 18. липня 1925 і обіжник Львівської Кураторії з 18. серпня 1925 не є здійсненням закону про організацію шкільництва на „кресах", але самовільною і протизаконною забаганкою міністра освіти Ст. Грабского, яка має на меті спольонізувати українське середнє шкільництво. Не є це право, тільки прояв сліпої й брутальної сили, не є це виконання закону, тільки насильство, проваджене цинічно, явочним порядком.

Цинізм і „відвага" керманича публичного виховання в Польщі є загально відомі. Перед пос. Підгірським заявляв він хвальковато, що до 25-ти літ під охороною ліберальної польської конституції й знаку не буде з Українців під Польщею. Зновуж иншим разом на запит послів Хруцького й Козицького щодо здійснення польського закону з 26. вересня 1922 про заснування українського державного університету, п. Грабскі заявив, що його не буде. Колиж українські посли покликалися на закон, то одержали досадну відповідь: „Co mnie obchodzi ustawa".

Підготовляючи похоронення закону про український університет, який повинен вже був істнувати рік тому, п. Грабскі ліквідує українські гімназії. Бо тоді „льогічно" можна доказувати зайвість українського університету. Коли нема українських середніх шкіл, то як же може істнувати український університет, який являється тільки завершенням всієї шкільної будівлі.

Міністр освіти п. Ст. Грабскі, ця жива знимка з драстичних героїв Пшибишевского, а частинно й Достоєвского, з цинічною самопевністю і святотатською брутальністю топче природне і писане право, а виявляє гнітучу й анархічну силу, себ-то насильством хоче осягнути цілі, які є постулятом не здорового розуму, а божевільної примхи і насолоди нищення ad maiorem gloriam звіринного націоналізму. Але організоване українське громадянство, що має почуття права й інстинкт самозбереження, не дозволить тріюмфувати „dzieciom szatana".

Проти польонізації українського шкільництва.

Маніфестаційне віче в Тернополі.

Тернопіль 31. серпня 1925.

Подана в останній хвилі вістка про віче розійшлася лигом блискавиці поміж громадянством Тернопільщини. В 12-тій год. в полудне велика саля Міщанського Брацтва заповнюється по береги. В очах публики іскорки гніву. Вона знає: мін. Грабскі видав засуд на українське середнє шкільництво. Вона свідома, що тільки одностайна постава цілого народу може перекреслити пляни, виковувані у вшехпольській кузні всякими Прушиньскими, Орліньскими (шляхтич з Мойсеєвого коліна!) і т. д.

Віче отворив мец. д-р Ст. Баран палкою промовою, закликаючи зібраних до солідарної акції.

Провід віча обіймає рад. Брикович, секретарює п. Мартинович.

Голос забірає делеґат Центрального Комітету УНДО п. М. Струтинський.

В одногодинному рефераті референт зображує пляновість вшехпольської політики у відношенню до українського шкільництва. Все, про що маячив п. Прушиньскі на шпальтах „Слова польского", старається проводити в життя б. начальний редактор того ендецького органу — п. Ст. Грабскі на становищі міністра освіти.

Бесідник пригадує поведінку польського міністра закордонних справ — Скшиньского в Женеві в осени мин. р. підчас сесії Союза Народів і останній рік польської політики на полі шкільництва (виконавчі розпорядки до „кресових" законів, махінації з плебісцитом, останні розпорядки п. Грабского, яких метою польонізація українського середнього шкільництва). Все це є політикою не тільки одної вшехпольської партії. Фактично за неї несе відповідальність цілий польський народ, коли уважати за вислів його волі польський парлямент і виконний орган законодатної інституції: правительство.

Зрештою перші кроки проти української школи пороблено з польського боку тоді, коли при кермі були люде з табору „лівиці".

Опісля референт довше спинився над боротьбою за рідню школу, яку вели Поляки в Познанщині і б. „Привісляньскім Краю", де під кінець XIX в. Поляки поставили було високо підпольне шкільництво, починаючи з університету („літаючий університет"), а кінчаючи на широко розгалуженій сіти початкових шкіл і ріжних фахових курсів. Як виявилося на губерніяльній освітній нараді в 1901 р. у Варшаві, 33 прц. польського селянства Конгресівки завдячувало знання читання і писання тайному навчанню. З підпольним культурним рухом тісно звязане в Конгресівці і політичне життя початку нового століття: тут треба шукати початків розцвіту ППС. і вшехпольської партії.

Над поставленими резолюціями розвинулася довша, часами бурлива дискусія, в якій забірають голос пп.: Струмович, Колодій, д-р Цебрівський Яків, Онуферко І., Кунько, Білий, Ладика, д-р Заплітний, Сагамага і и.

Ухвалено одноголосно резолюції з гострим протестом проти польонізаційного розпорядку та з покликом до всіх політ. партій і організацій до найрішучійшої акції проти нищення українського шкільництва. (З цензурних причин тексту резолюцій не подаємо — Ред.).

Віче покінчилося промовою д-ра Ст. Барана, в якій бесідник зібрав підсумки дискусії.

Вкінці годі не згадати про виступ деяких тернопільських радикалів, які у боротьбі з УНДО подібають на ню ревну господиню, що враз з водою, дитину з мидниці викинула. Їм було мабуть не в смак, що віче скликано за ініціятивою УНДО і тому вони пробували розбити віче, скликане в обороні „Рідної Школи". Дивно нам, що між радикальними делеґатами найшовся м. и. п. Ладика, відомий з иншого боку як діяльний організатор повіту. Його виступ на вічу стрінувся з осудом учасників віча. **К.**

Телеґрама батьків до мін. Ґрабского.

Зібрані в неділю 30. м. м. на довірочній нараді батьки учнів І. кляси обох українських гімназій у Львові вислали до міністерства освіти у Варшаві на руки міністерства Ст. Грабского слідуючу телеґраму:

„Батьки дітей, записаних до І. кляси обох українськ гімназій у Львові, протестують проти получення українських гімназій у Львові з польськими й проти їх утраквізації. Просимо негайно відкликати розпорядження і заявляємо, що до утраквістичних кляс не будемо посилати своїх дітей. Комітет батьків". (Шість підписів).

* * *

Спростування друкарського „чортика".

У звіті з львівського віча в шкільних справах, що був поміщений у вчорашньому числі „Діла", вкралась друкарська помилка. Між промовцями подано імя проф. В. Біленького. На вічу промовляв не проф. А. Біленький а проф. Василь Біленький.

По широкому світі.

Уласкавлення комуністів, присуджених на смерть, прийшло — у Німеччині: воно торкається комуністів Наймана, Пеге і Скоблевского.

Мек Донельд заявив у своїй посольській справоздавчій промові, що він є рішучим противником радянської республики. Він є переконаний, що краї, які входять у Рад Союз, так довго не зможуть відбуватись, як довго своєї політи

ки не погодять з напрямними політики инших народів.

Наступ проти Абд-ель-Кріма цілком приготований — так запевняє еспанський ген. Джордана. Головну ролю гратимуть еспанські аероплани. Наступ буде поведений з ріжних сторін. Ждуть лише наказу з Мадриду. ген. Джордана переконаний, що без співпраці між франц. та еспанською армією не можна було б побідити Кабилів.

Радянсько-німецькі відносини напружені в звязку з переговорами Німеччини про гарантійний пакт. Кажуть, що рад. уряд хоче зірвати торговельні переговори з Німеччиною, щоби таким робом зробити на Німеччину пресію в напрямку не заключати гарант. договору та не вступати до Ліги Націй.

На конференції правників у Льондоні буде присутній також делєгат Італії Пільотті, однак лише в характері обсерватора. А проте Пільотті матиме право ставляти внесення, хоча Італія рішена не підписувати гарант. пакту. Участь Італії в нараді вважається успіхом Німеччини.

Югославянсько-болгарський конфлікт, що вибух наслідком нового переходу македонських банд на югослав. територію, прийняв гостру форму в звязку з ультимативним характером югосл. ноти. Югославія грозить війною на випадок, коли ще раз повториться подібний напад.

В Сирії становище Французів дуже погане. Вправді офіціяльно заперечено, наче би Друзи зайняли Дамаск, а проте одночасно признано, що Дамаск є настільки загрожений, що деякі доми укріплені дротом й машиновими крісами. Друзи здобули укріплене місто Суейду, при чому взяли в полон кількасот Французів та здобули кілька гармат і кількадесять кулеметів.

Памятаймо: Рідна Школа — це народня фортеця, це певний захист у добі лихоліття!

Недуга, смерть і похорони Осипа Маковея.

(Оповідання очевидця.)

Редакція „Діла", яка, несподівано заскочена вісткою про смерть бл. п. Осипа Маковея, не мала у звязку з літніми відпустками, ніякої змоги вислати в ост. хвилині на похорони її довголітнього співробітника окремого делегата, звернулася до мене з проханням виявити причину нежданої смерти незабутнього письменника, знаючи, що я перебував у той час у Заліщиках. Це прохання редакції покривається з загальним збентеженням громадянства, поставленим раптово перед факт смерти Його заслуженого члена. Отже вважаю своїм обовязком поділитись тим, що чув і бачив в останніх місяці життя пок. Осипа Маковея.

Осипа Маковея знав я ще з перед майже трийцять літ, коли він був рідкою на ті часи появою людини з покінченими фільософічними студіями на голодним у нас письменницькім і редакторськім хлібі. Раз казав він до мене: „Ось ви, молодий чоловік, а вже на становиску (я був тоді суплєнтом в гімназії Франца Йосифа у Львові) і можете женитися (!), не то що я — український письменник!

З кінцем липня цього року ми стрінулися знова по довгих роках небачення, оба вже немолоді й оба жонаті.

Минуло стільки літ, та я не бачив на Нім позажнійшої зміни. Коли я пригадав Йому тую нашу розмову з перед літ, у відповідь усміхнувся Він своєю характеристичною на пів сумовитою усміхкою. Осталa в Нього та сама висока постать з легко нахиленою головою, те саме добряче, хоча нахмарене обличя, той самий глибокий симпатичний голос. Здавалося мені, що зуб часу і воєнні та повоєнні несолодкі переживання не доркнулися цеї спокійної, зрівноваженої вже від молодих літ вдачі. Таке саме враження мав я і далі, коли стрічався з ним в Його гостинній хаті та на прегарній, заложеній ним „алеї Маковея" над дністровою кручею з незрівнаним видом на буковинську, колись затишну, а тепер таку мученицьку сторону. Головною темою наших розмов були Його заліщицькі переживання. Він оповідав мені, з яким трудом зумів добитися пристойного приміщення для семинарії, обнявши в грудні 1913 р. її управу. Та ледве постарався про наукові засоби і бібліотеку, прийшла світова війна, яка Його як офіцира потягнула у воєнний вир, та знищила овочі Його праці так, що щойно в 1918 р. він міг взятися наново до своєї педагогічної праці. Головним Його змаганням було перемінити семинарію на коедукаційну, щоби і жіночій молоді дати нагоду до освіти, бо довоєнна приватна жіноча семинарія не могла самостійно удержатися. Його праця видала успіхи: шкільне заведення, мимо пізнійших повоєнних потрясень, обновилося і гарно розвивалося і хоча ще незаконно, та фактично стало коедукаційним. Несолодкою була Його доля серед нових обставин. Він мусів як директор Українець (як я це чув з посторонніх та віродостойних уст, бо Він сам не жалівся) терпіти чимало колючок, не згадуючи вже про ревізії і арешт, спричинений доносом, і це відай підривало незамітно, але постійно Його здоровля.

Богато журби причиняла Йому також доля Його учеників. Він бачив, що семинаріяльна матура не дає хліба. Багато Його учеників опинилося на посадах по найбільш заладих кутах західньої і північної Польщі. Та останніми часами і там не стало для них місця. Це було предметом Його журби. Він думав про те, куди би скермувати молодь, особливо ту, яка рік-два повчиться і застоягне, а потому з неї, по Його вислову, „ні пан ні Іван". Він написав статтю, у якій виказував потребу надати більш практичний напрямок вихованню молоді, особливо тої, яка мало надається до теоретичної шкільної науки. Знаючи мене з моїх статтей, як прихильника того самого погляду, Він ждав мене, щоби обговорити разом план промислової школи в Заліщиках, яку філія УПТ думає заснувати. Та нутуюча скрито недуга не дала Йому здійснити цей план. Я не помічав на Нім тої недуги. Тож зі здивуванням приняв я запит Його щирої Дружини, який вона часто з видимим, хоча жартом покриваним неспокоєм повторяла: „Як находите Маковея? Чи він подобає на хорого?" Та дійсно щось не доброго творилося в Його організмі. Він задихувався і дути, а коли остаточно дав себе намовити до лікарських оглядин, від чого довго боронився, бо в медицину не вірив, д-р Доминський сконстатував у Нього початки жовчевого каміння, а пізнійше ще й значне побільшення серця. Вкінці рішився Він їхати до Карльсбаду на лічення, та не швидше аж „пустить в рух машину", себто пічне шкільний рік в семинарії.

Та незабаром зайшло щось такого, чого ніхто з нас, не виключаючи відай і лікаря, не надіявся. Вівторок 18. серпня вечером дістав Він серцеву атаку. Показалося велике ослаблення живчика, так, що треба було Його піддержувати безнастанними інєкціями. Одначе хорий не піддавався, сидів у фотелю, а коли на хвилю полекшало Йому, зажадав „Діла" і читав: „Гулку і Смулку", а навіть жартував і звертаючися до д-рової Долинської, показував руку та жалівся, що й муж так поколов Його. Та стан був дуже поважний і д-р Доминський, який майже не відступав хорого, був дуже стурбований. В пятницю вечером почув Покійник хвилеву полекшу в грудях, встав живо і скорим кроком обійшов усю хату, заглянув до свого улюбленого пса-вовчура, товариша проходів, „Дусона", та ледви вернув на свій фотель, почув душність, випив води, кілька разів зойкнув і — скінчив. 21. серпня в годині 10. вечір перестало бити те щире і тихе серце.

Його смерть вдарила наче громом по цілих Заліщиках.

На знак жалоби відкликано жидівські і польські театр. вистави. На кожнім кроці було чути виска-

ЕВГЕН ЯВОРОВСЬКИЙ. 4)

Похід на Київ.

Один тиждень із оф'іціяльного дневника „Начальної Команди Галицької Армії".

(Докінчення.)

1. IX. Група ген. Кравса. Вночі — над ранком після чотиро-годинних переговорів ген. Кравса з ген. Бредовом осягнено обопільну згоду і підписано умову, якої зміст звучить:

I. Командант київської групи Гал. Армії відводить сьогодні всі свої частини з міста Києва так далеко — як на це дозволить час, а найменше за лінію київських залізничих стацій, а дальше на лінію Ігнатівка-Васильків-Германівка.

II. Командант „полтавського отряда" зі своєї сторони ручить, що цей рух відбудеться без перешкід.

III. В рівній мірі гарантує Гал. Армія, що вона не зробить ніяких виступів проти армії Денікіна.

IV. Командант київської групи Гал. Армії заявляє, що Гал. Армія оперує незалежно від Армії Петлюри під осібною галицькою командою, без ніяких політичних цілей, а тільки з метою боротьби проти большевиків.

V. Для запоруки, що гал. війська не заберуть зі собою більше, як привезли, установляється комісія.

VI. Всім розоруженим відділам з обох сторін буде після потвердження цеї умови обома командами віддане оружя.*)

Тимчасом війська зачинають поволі збиратися на лінії Василькова, а команда I-ого корпусу в час неприсутности генерала Кравса займається упорядкуванням стягів. Стрільці, дуже пригноблені останніми подіями, жадають нового наступу на Київ.

Група полк. Вольфа. Група полк. Бізанца наступала сьогодні силою трьох бригад, 3-тою, 4-тою і 7-мою; не вспіла однак осягнути ніяких успіхів. Бій стає чимраз тяжший. Ворог відбиває на кожний наступ протинаступом у масах.

Праве крило групи С. С. мусіло сьогодні знову дещо відійти. Фронт групи С. С. біжить через Кошеляків, Чернявку, Очереганку, Соколів, Тетюжку. Проти групи С. С. підвів ворог сильніші підкріплення. Вже тепер нема сумніву, що ворог буде держати Коростень всіма можливими заходами.

Команда групи просить конче віддати назад в її розпорядження бригаду УСС., яка тепер поставлена штабом гол. отамана до диспозиції штабу Наддніпрянської Армії. Заряджено негайно висилку 9-ої бригади до Житомира.

2. IX. Група ген. Кравса. Війська групи скупчуються на лінії Ігнатівка — Васильків. Запорізька група в марші з Києва на Васильків. Повстанці з Полтави стоять на лінії Северівка — Ковалівка в боротьбі з Денікінцями, що з Білої Церкви посуваються на Київ.

З рамени Начальної Команди вислано сьогодні місію до Денікінців у складі от. Бубели, сотн. Палієва і сотн. д-ра Бемка. Місія генерала Павленка, що їхала вчера до Києва, завернула назад, стрінувши повертаючого з Києва ген. Кравса, який сказав, що ген. Бредов у розмові заявив Йому, що місію ген. Павленка заарештує, бо Петлюри він не признає. Місія от. Бубели мала доручення домагатися спільної обсади Києва, поділу добичі, віддачі ще досі находячихся у Денікінців розоружених стрільців, а це на платформі політичної безінтересовности і самостійного ділання Гал. Армії.

Група полк. Вольфа. Становище групи сьогодні дещо покращало та воно все таки важке.

Наступ на Коростень продовжується дальше. В 16. год. заняла група полк. Бізанца Хотинівку і Соболівку. Власна піхота дійшла під Могильном вже на віддаль приступу. В наші руки впали знову Слобіх і Холосно.

Спротив ворога сильний. Большевицькими відділами проводять мадярські і німецькі старшини.

Група С. С. відкинула ворога і стоїть 2-ою дивізією в районі Тетюжка — Новорудня, 1-ою дивізією — Пулинська Гута, Очереганка.

З огляду на становище під Києвом здержано дальший транспорт 9-ої Бригади до Житомира, а групі полк. Вольфа поручено не форсувати дальше наступу на Коростень, тільки забезпечитися на становищах, що їх тепер бригада займає".

———

Дальший перебіг історії нам відомий. Після того, як вернула XII. большевицька Армія з району Одеси до Києва — йдучи невтральним шляхом між Гал. Армією і Денікінцями — мусіло прийти до війни з Денікінцями. Однак тоді було вже пізно.

Як видно — і „Дневник Начальної Команди Гал. Армії" має тільки неясні вісти про київський день. Це цілком природно, бо того дня пережила Галицька Армія стільки вражінь нараз, що описати їх обєктивно і найти в них обєктивну правду може тільки той, хто сам у той час був активним членом Гал. Армії і в той день найшовсь у самому Києві.

———

Не підлягає лише ніякому сумніву, що злощасний вислід київського походу був виною політики обох штабів: Головного Отамана та Нач. Команди Гал. Армії. Одні не дали ясних директив а другі — пішли по лінії найменшого спротиву й випустили з рук кровю оплачену добичу. Київський день доказав найкраще, що в 1919 році наші верхи не доросли ще до будування „Соборної і Суверенної" і змарнували нестримний порив народних мас

*) Звертаємо особливу увагу на точний текст угоди нач. ком. Гал. Армії з ген. Бредовим. Важко сперечатись нині на тему, чи краще було вдарити тоді на Денікінців, примусити їх рахуватися з поважною силою Гал. Армії та, поставивши перед загрозою війни на два фронти, спонукати таким робом до шукання порозуміння на цілком инших основах, — чи треба було шукати мирного виходу зі ситуації за всяку ціну. Та якими не булиб тодішні стратегічні огляди, вже нині, з перспективи кількох літ, бачимо наглядно, що підписання таких точок, як VI. і V. (прийняття у відношені до армії УНР. денікінської термінольогії — „армія Петлюри" — піддаватись під контролю московських військ, що прийшли з над Дону, щодо українського майна!) було пониженням національної революц. армії, якого не всилі оправдати ніякі мотиви — Ред.

за жалю і глибокої пошани для Покійника. Процесіями ішов нарід в останнє прощати Його. А він лежав серед квітів мов живий, не спав спокійним сном. Ні тіни передсмертної муки, спокій праведника і звичайна повага на лиці. В головах Його побіч статуї Матери Божої стояли Його твори і Його улюблений інструмент бандура, на якій Він ще недавно приграває, а в ногах портрет з молодих літ.

Неділя, 23. серпня, як день Його похоронів, зібрала тисячі народу. Виляґло ціле містечко, прибули депутації з повіту і сусідних околиць, не було лишень нікого зі Львова через комунікаційні трудности й вакаційний час. Похорони проводило 18 священиків, між ними двох латинських, які самі зголосили свою участь. Перед духовенством несено вінці: терновий, дубовий, з полевих і огородових квітів, збіжжя, від народніх установ, жидівської громади з написсю „Правій людині — жидівська громада", від учительського збору, шкільної молоді, від родини і приятелів, разом 23. Незвичайною появою була жидівська численна депутація, що йшла за християнською процесією. Хор шкільної молоді, залізницького громадянства, добре вишколений сільський і така-ж дута орхестра супроводжали Покійного на місце вічного спочинку. А Він їхав високо на селянськім возі, вкритім килимами, запряженім шестернею білих волів, в ясній дубовій домовині, китайкою вкритій. В головах лежав великий білий вінок від дружини з останнім прощанням: „До побачення". За домовиною ішла дружина з найблизшою родиною і приятелями Покійника, між якими звертала увагу Німкиня, місцева дідичка, горяча поклонниця Покійника, місцевим звичаєм зі свічкою в руці, учительський збір, представники урядів, школи і товпи народа.

Численні промовці прощали Його жалібними промовами. Зараз при виході попращав Його сеніор учительського збору Поляк Марчиньскі, величаючи заслуги Покійника для школи і молоді, а коли з черги промовив ученик Котельницький іменем молоді й із жалем і розпукою крізь сльози закликав: „Батьку, чому так скоро нас покидаєш?" плакали старі і молоді.

Дальші промови: д-ра Стефановича від УПТ. і „Просвіти", котрих Покійний був діяльним і заслуженим членом, в церкві священика Фльорчика, селянина Поповича, який дякував Йому за ті науки, які доводилося селянам на Його поїздках по селах чути, д-ра Горбачевського з Чорткова, одного абітурієнта, та остання незвичайна зворушлива й оригінальна д-ра Бараника, що починалась від козацького „Пугу-пугу", характеризували багату і ріжнородну діяльність заслуженого педагога, громадянина, письменника, вченого, та передусім — людину, і витискали сльози з очей присутніх.

Вже серед темряви коло год. 8 вечер зложено дорогі останки у могилу і Він спочив у глиняній хаті, так, як це недовго перед смертю предсказав собі.

В житті бачив я неодин похорон, та рівного тому загальним жалем і співучастю не доводилося мені бачити.

Д. Коренець.

У. С. Р. Р.

Українізована „Пролетарська Правда".

Переведений на українську мову російський щоденний часопис у Києві „Пролетарська Правда", згубив за перший місяць свого українського існування майже половину передплатників. Тіраж часописи зменшився з 60.000 до 32.000. „Пролетарська Правда" заміняє „Більшовика", що перестав виходити і мав до 28.000 передплатників. Коли зважити, що „Пролетарська Правда" перебрала передплатників „Більшовика", то втрата колишніх її передплатників, як вона виходила російською мовою буде виносити приблизно 28.000. В самому Київі „Більшовик" мав 4000 передплатників, „Пролетарська Правда" має їх тепер 18.000. Зменшення передплатників „Пролетарської Правди" треба покласти на карб головно опірному становищу до української преси і всього українського з боку просвітних робітників в робітничих клюбах, професійних спілках, комсомолі і проч., від яких головно залежить просування преси в маси. Часті випадки, що ріжна урядича дрібнота російської і жидівської народности умисно тормозить поширення української преси, відмовляючись приймати передплату на неї, затримуючи зложені на передплату гроші і знеохочуючи цим робітництво і селянство до читання українських газет. Натомісць протеґують такі ревнителі „українізації" російські часописи і то переважно ті, що виходять в Москві і взагалі на території Росії.

Шкільництво на Молдавщині.

В Молдавській Республиці начисляється 290 шкіл, з них 240 українських, 20 російських і 21 молдавських. Це є показчик, що в молдавській республиці майже нема молдавського населення, та що ціла ця „республика" утворена хіба для того, щоб з часом змолдаванізувати українське населення і поширити за Прутом румунський національний „стан посідання".

Національне полосування Волині.

Президія БУЦВК. затвердила на території Волині виділення 40 національних сільських рад, в тім 9 польських, 24 німецьких і 7 чеських. Крім того затверджено утворення на тій же Волині польського району, що обіймає 30 громад, населених в части Українцями латинниками, яких радянська влада конче хоче зробити Поляками.

Убожество „Червоного Шляху".

Визначний український педагог й історик літератури Ол. Дорошкевич містить в „Пролетарській Правді" широку рецензію на літературно-суспільний журнал „Червоний Шлях", що виходить третій уже рік у Харкові, і не лишає на нім, що називається, сухої нитки, як на виданню, що ведеться недбало й містить припадковий, малоцінний, або й зовсім безвартісний матеріал. Згадуючи, що журнал має коло 3000 прим. накладу, Дорошкевич уважає цю цифру для українського видання досить високою. Мусять дійсно сумно стояти справи з українськими виданнями, коли цифра 3000 прим. для єдиного на цілу Україну літературно-суспільного журналу вважається великою. Таку малу цифру накладу журналу мабуть треба пояснити не браком українського читача, а убожеством внутрішнього змісту журналу, який містить річи, про які Дорошкевич пише, що це „якась жахлива халтура, що про неї не варто навіть згадувати не то друкувати в поважному органі". Журнал — каже Дорошкевич — з кожною дальшою книжкою занепадає.

Мумії седнівської церкви.

В склепах Воскресенської церкви м. Седнева на Чернигівщині знайдено 20 домовин з трупами, що частково, або цілком збереглися, замуміфікувалися. Поміж збереженими трупами є три трупи українських магнатів Лизогубів, один з них — Яків Іванович Лизогуб, колишній городнянський суддя, народився 1746 р., помер 1811 р. В одній з домовин найдено перстень з написом: „Генеральна Обозна Феодора Лизогубова" і день смерти — 1738 рік.

Проти антирелігійного хуліґанства.

Народній комісаріят внутрішніх справ видав обіжника до підвладних органів, в якім наводить, що в деяких місцевостях райвиконкоми дозволяють ріжні вчинки, які ображають почуття віруючих, й наказує повести енергійну боротьбу з цим.

ОСТАННІ ВІСТИ.

Арештування виконавців нападу на почт. віз?

Польські часописи широко розписуються, що поліції вдалося викрити виновників памятного нападу на почтовий віз у Львові, коли то забрано з воза 32 тис. 500 зол. Мають то бути — по польським запевненням — українські студенти: Голинський, два брати Барановські, Ковалишко, Ліщинський і Шумський. Всі арештовані мали признатися до нападу. Їх і якогось Люпула відставили вже до карного суду при вул. Баторія, де небаром відбудеться їх розправа.

Засідання сойму 6. жовтня.

Марш. Ратай конферував із представниками соймових клюбів. Сконстатували, що нема причини приспішувати наради сойму, поки уряд не предложить буджету на 1926 рік. Наради сойму зачнуться мабуть около 6. жовтня.

Італія і ґар. пакт.

„Дейлі Тел." пише, що приступлення Італії до нарад у справі ґарантійного пакту спричинить нові питання і зміни відносно дотеперішних плянів пакту та нові арбітражні трактати. Тому що Італія й Німеччина не межують зі собою безпосередно, до пакту влучать також Австрію. Одначе це противиться поглядам Англії.

Франція згодиться на зміну 16 § С. Народів.

„Івнінґ Стендерд" повідомляє, що французький уряд предложить скликати спеціяльну сесію Союза Народів на половину падолиста. Німеччину на тій сесії приймуть остаточно до Союза Народів. Париські політ. кола заявляють, що французький уряд згодиться на зміну 16. уст. Союза, тому що Німеччина і вже роззброєна.

Союз Народів.

Шеста сесія Союза Народів починається в найблизший понеділок. На порядку нарад буде справа Мосуля, санація Австрії й справа почтових скриньок у Данціґу. До Женеви приїхали вже делеґати на вересневу сесію С. Народів, м. и. Бріян і Вандервельд.

Новий уряд в Кантоні.

Кадети Вампаґ настановили новий уряд в Кантоні з трьох генералів.

Біржа.

Львів, 2. вересня 1925

Гроші.

Амер. дол. 5·72 — 5·75, канад. дол. 6·40 — 6·45, ческі кор. 0·17·25 — 0·17·33, леї 0·02·50 — 0·03·00, франц. франк 0·25·00 — 0·25·25, швайц. фр. 1·02—1·04, анґ. фунт 26·60—26·80.

Золото. 20 кор. 22·75 22·80, 20 франк 21·20—21·50; 20 марк. 25·60 —26·20; 10 руб. 28·00—28·80.

Срібло. Австр. кор. 0·45·00—0·47·00, 5 ав. кор. 2·35—2·45, фльорени 1·20—1·25, рубль 1·90—1·96 рубель дрібним сріблом 0·97 —0·98.

Пшениця красна ех 1925 23·50 до 24·50 жито галицьке ех 1925 16·50 до 17·00.

НОВИНКИ.

— **Конфіската.** Останнє число „Діла" сконфісковано за три місця зі вступної статті п. з. „Проти польонізації українського шкільництва", в якій писалося про віче у Львові.

— **Ще про голодівку „політичних вязнів.** У 195. числі „Діла" писали ми про голодівку політичних вязнів у львівських тюрмах при вул. Баторого і в „Бриґідках". Голодівка почалася на знак протесту проти переслідування політичних вязнів тюремною адміністрацією. У тому-ж числі подали ми докладно і всі ті скромні домагання вязнів для поправи їхнього безвідрадного тюремного життя. Всі подані там домагання були вже поладнані тюремною адміністрацією прихильно в часі голодівки тихже вязнів з кінцем червня 1925 р., що мала ту саму причину. Та виборені черговою голодівкою „права" скоро скасовано. А скасував їх директор Клюсь. Він не допускає до вязнів „Діла" і витинає деякі статті навіть зі „Слова Польского" перед передачею його вязням. У теперішній голодівці беруть участь слідуючі вязні: Лінк Зиґмунд, Миколюк Петро, Гальчук Василь, Гальчук Михайло, Бабюк Микола, Павлючок Кароль і Андрій, Новак Франц, Брух Юлій, Райндель Йосиф, Бруля, Шльосман, Габерман Дуліна, Ковальчук Василь, Гац Михайло, Ілько Федір, Ковальчук Іван, Назаркевич Іван, Сойка, Винар, Скульскі, Лінкіна Марія і Яворська Анна.

— **На увагу батькам учнів перемиської гімназії.** Довідуємося, що дирекції обох українських гімназій у Львові одержали доручення з кураторії приймати без обмежень учнів перемиської української гімназії, яким тепер не вільно ходити туди тому, що походять з проскрибованих повітів.

— **Жалібна Академія з приводу смерти Самійленка і Маковея в Празі** відбудеться в Празі. Дня 5. вересня с. р. відбудеться в Празі Жалібна Академія з приводу смерти покійних поетів О. Маковея і В. Самійленка. Академію заздоровує Союз українських журналістів і письменників. Про творчість Самійленка читатиме ректор Українського Педагогічного Інституту ім. Драгоманова проф. Л. Білецький, а про творчість О. Маковея проф. д-р В. Сімович.

— **Ucrainica.** Півофіціяльний орган міністерства закордонних справ чехословацької республики „Прагер Прессе“ з 22. серпня приносить у відділі „Славянський огляд“ замітки: про намірений поворот Винниченка на Україну“, про відновлену повську „Нову Україну“, про заснування „Українського Соціологічного Інституту в Празі, та про український Музей в Празі. У числі того самого органу з 30. серпня в тому самому відділі під заголовком „Україна“ поміщено некрологи померлих письменників Вол. Самійленка і Осипа Маковея, коротку інформацію про „Музей Української революції в Києві“, про львівський журнал „Стара Україна“, про охорону памяток української старовини на Україні, а крім цього вміщено фотографічну знимку заголовного листка київського журналу „Наше Минуле“. Окраска головного листка належить кисти пок. українського графіка проф. Нарбута.

— **Коштовна подорож.** Польський уряд вислав ославленого інспектора поліції Свольчена за кордон для обзнайомлення з організацією публичного безпеченства у инших державах. Ця поліцейсько-„наукова“ подорож коштувала не дорого, бо всього на всього шість тисяч золотих польських. У Польщі на подорожування Свольчена та йому подібних гроші завсігди мусять найтися. За те нема їх на инші більше потрібні цілі.

— **Львівський маґістрат комунікує,** що згідно з рескриптом воєвідства з 12. серпня п. р. ч. 15112|25 всі подання в справі військових полекш належить вносити до політичної влади першої інстанції. У Львові такою владою є маґістрат а через те подання в справі відложення військової служби, в справі признання права на півторарічну службу і т. и. треба вносити до маґістрату а не до військових установ.

— **Привіт будителеві бачванських Українців.** „Руски Новини“, орган бачванських Українців (в Юґославії) в числі 38 з дня 21. серпня 1925 р. містить на передовому місці привіт „Витай при нас!“, звеличуючи в ньому свого будителя і духового провідника поета і вченого о. д-ра Г. Костельника. „Витай при нас — читаємо там — наш брату и приятелю Габоре, славни сину нашого руского Бачванского народу. Доси, длугоаме це не видзели медзи собу, бо уж вецей роки прешли як ти остатні раз бул при нас у своім родним валалу, при своіх родичох и зос своіма братами и приятелями... Чувствуйше добре и заловольно медзи нами у своім милим Керестуре и у Бачкей. Витай нам!“

— **Nadwórna. Sprawy szkolne.** W ciągu lipca br. odbył się tu ogólnokształcący polski kurs przyrodniczo-geograficzny dla nauczycieli szkół powszechnych z całej Polski. W kursie tym prowadzonym pod przewodnictwem Stanisława Tynelskiego z Warszawy przy współpracy prof. dr. Ciesielskiego i dr. Pokornego ze Lwowa — brało udział 40 nauczycieli i nauczycielek z całej Polski. Uczestnicy kursu, między którymi była jedna nauczycielka, która niedawno powróciła z Tomska w Syberji do kraju, znaleźli wygodne pomieszczenie w miejscowej szkole powszechnej, a w dniach wolnych od wykładów urządzali wycieczki krajoznawcze w góry a między innymi dzięki uprzejmości kierownika kolejki p. Meya, wąskotorową leśną kolejką w dolinę Bystrzycy nadwórniańskiej a nadto do Majdanu średniego, gdzie zwiedzili hutę szklaną i pamiątkowy kościółek Wiśniowskiego, przezeń za czasów dzierżawy majątku Majdan średni ufundowanego, będący obecnie w rękach żydowskich. W kościółku tym należącym do parafji Nadwórna, odbywała się jeszcze za czasów rządów zaborczych rok rocznie w rocznicę stracenia Kapuścińskiego i Wiśniowskiego msza św. z kazaniem, odprawiana przez proboszcza z Nadwórny, przy której to sposobności okazywano uczestnikom portret bohatera narodowego, przechowany w wielkim ołtarzu kościoła. Dopiero w br. — jak żaliła się wobec uczestników wycieczki garstka miejscowych Polaków — zaniechano z niewiadomej przyczyny tego tradycyjnego, patrjotycznego zwyczaju — a natomiast miejscowy ruski ksiądz odprawił w dniu pamiątkowym mszę św. wedle gr. kat. obrządku i wygłosił podniosłe patrjotyczne kazanie w języku polskim. Fakt ten wywarł na uczestnikach wycieczki przykre wrażenie, natomiast odczuli szczerą wdzięczność dla księdza ruskiego, który oddał cześć polskim pamiątkom narodowym. („Слово польске“ з 31. серпня 1925).

— **Траґічна неділя.** На протязі останньої неділі трапилися у Львові три випадки самогубства. При вул. Зіморовича 2 застрілився практикант скарбової палати з Мостиск, що приїхав у відвідини до своїх родичів; при вул. Кривій 12 повісився 16-літний фірман Комариньскі, а на Личаківському цвинтарі випила отруту 23-літня Анна Плоховська.

— **Фальшиві доляри.** Звертають увагу на нові фальшиві долярівки, „Federal Reserve Bank of Cleveland“, які замість шовкових оригінальних волоконець мають лінії начеркнені червоною краскою.

— **Талановитий „кравн“.** У Відні арештовано одного з членів міжнародньої банди ошуканців, що фальшували чеки в ріжних містах. Арештований представив себе як актор Отто Ротовский з Ню-Йорку, але виявилось, що він є звичайним Артуром Бравном із Станиславова.

— **Шлях для автомобілів.** Американсько-італійське підприємство має плян вибудувати шлях для автомобілів, що вів би з Гамбурга через Ганновер, Тюрінґен, південну Німеччину та Швайцарію аж до Італії. Пізнійше ця лінія мала би мати свої бічні галузі в напрямку Румунії, Берліна та Чехословаччини. Дорога була би призначена також для автомобілів з великим вантажем.

— **Університет для муринок.** За почином американських феміністок покладено перші основи під університет для Муринок в місті Альбукерк. Більшість професорів належить покищо до білої раси. У цьому університеті є виклади з усіх наук та мистецтва. Характеристичне те, що в Америці, де загал уважає Муринів за расу, з якою не можна сидіти за одним столом або на одній лавці трамваю, є люде високої культури та широкого світогляду, що вміли виборoти їм навіть права на окремий університет. Переведіть аналоґії з відносинами у державі, в якій живемо.

— **Таємний архів.** При роботах біля будинку штабу маринарки в Ленінґраді знайдено замурований таємний архів царського штабу з передреволюційної доби. Ці документи можуть кинути нове світло на діяльність російської фльоти підчас війни.

— **Б. Лепкий у бачванському говорі.** У тижневику „Руски Новини“, органі бачванських Українців, що виходить у бачванському говорі в Новому Саді, поміщено оповідання Богдана Лепкого п. з. „У глухім куті“ (число 38 з 21. серпня ц. р.). Оповідання переложено на бачванський говір.

— **„Гостинні“ виступи в Городенці.** В неділю 22. серпня до Городенки приїхав на „гостинний“ виступ коломийський типчик хлібоїдський „посол“ Залуський. Хотів устроїти віче. Одначе на віче ніхто не явився і „посол“ мусів з нічим вертати. Коломийські радикали забажали спробувати щастя в Городенці. І ось сюди з доручення д-ра Новодворського приїхав д-р Кассіян. Зібрав поважних селян з повіту і запропонував їм відновити радикальну партію. Збори після промови д-ра Теофіля Окуневського доручили п. Кассіянові заявити у радикальній централі, що селяне Городенщини домагаються, щоби радикальна партія, коли вже не хоче до всім злитися з УНДО, заключила з Обєднанням компроміс; що не пора тепер для амбіцій кількох молодих адвокатів розривати національний табор. Таким чином радикалам не повезло. На цій нараді вирішено оснувати в Городенці замість „Січи“ — т-во „Луг“. 27. IX. відбудеться в Городенці велике господарське віче.

ОПОВІСТКИ.

Репертуар „Українського Наддніпрянського Театру О. Міткевич:
Чортків: Саля „Сокола“.
3.IX. „Пан Твардовський“ (прощальна вистава).
Копичинці: Саля „Нар. Дому“.
4.IX. „Пан Твардовський“.
5.IX. „Сатана“.
6.IX. „Казка Старого Млина“.
7.IX. „Монахи“ (прощальна вистава).
131 2—?

Український мішаний хор Д. Котка:
2. IX. у середу — Товмач.
3. IX. „ четвер — Монастириска.
4. IX. „ пятницю — Монастириска.
5. IX. „ суботу — Бучач.
6. IX. „ неділю — Бучач.
8. IX. „ второк — Чортків. 115 1—?

III. Звичайні загальні збори Кружка УПТ. в Монастирисках відбудуться 13 вересня 1925 в год. 4 попол. в „Народнім Домі“ в Монастирисках зі слідуючим порядком нарад: 1) Відчитання протоколу, 2) Звіт з діяльности за минулий рік, 3) Уділення абсолюторії, 4) Вибір нової старшини, 5) Вибір відпоручників на зїзд УПТ., 6) Внесення. За Старшину: Аронець голова, Кардаш секретар. 366

Омеляна з Новицьких і Дмитро Колодницькі складають замісць окремих повідомлень про своє вінчання 50 зол. на „Рідну Школу“. 362

Замісць вінця на могилу О. Маковея, довголітнього члена УПТ. і відновителя Кружка УПТ. в Заліщиках зложило 23 заліщицьких громадян 93·50 зол. на „Рідну Школу“. Щиру подяку складає Головна Управа УПТ. 361

Отсею дорогою звертаємося до деяких П. Т. учасників „дешевої харчівні“ у Львові, щоби були ласкаві бодай відповісти на вислані до них письма. — *Управа.* 357

Дрібні оголошення.

ОГОЛОШЕННЯ.

За оголошення Редакція не відповідає.

Богородчанщина!
Надзвичайні Загальні Збори

Філії „ПРОСВІТИ“ будуть дня 13. вересня ц. р. точно в 2. год. по пол. в „Народнім Домі“ з дневним порядком:

1) Відчитання протоколу, 2) Звіт з діяльности, 3) Звіт контрольної комісії, 4) Дискусія і плян праці на будуче, 5) Вибір Виділу, 6) Внесення і запити.

На збори приїде Голова Тов-а Впп. проф. Михайло Галущинський зі Львова.
360 1—1

За редакцію відповідає І. Рудницький. Видає Видавнича Спілка „Діло“. З друкарні Видавничої Спілки „Діло“ Львів. Ринок ч. 10.